

Konferencer

Marx-Engels-Edition

25. september afholdt *Berliner Verein zur Förderung der MEGA-Edition* et en-dags-seminar med ovenstående titel. Den ydre anledning var to fremtrædende medlemmer, Rolf Dlubeks og Richard Sperls, 70-års dage. Begge historikere har været meget aktive ved udgivelsen af den nye MEGA siden 1970'erne. Foreningen har eksisteret i snart 10 år og udgiver *Beiträge zur Marx-Engels-Forschung. Neue Folge*, som udkommer hos Argument Verlag. Oplæggene fra seminaret udgives i et bind næste år. *Beiträge zur Marx-Engels-Forschung. Neue Folge* er et af de få periodica med relevans for Marx-Engels-forskningen og har en betydningsfuld international position. Foreningen arrangerer derudover seminarer og indsamler penge til udgivelsen af MEGA, alene i 1999 er det blevet til over 30.000 kr., hvilket udgør en væsentlig hjælp ved arbejdet. Foreningens medlemmer er for en stor dels vedkommende forhenværende medarbejdere ved MEGA, hvoraf flere også under de nye former på forskellig måde er tilknyttet arbejdet med den fortsatte udgivelse. Men der er også kommet nye medlemmer til, og foreningen har udviklet et ret omfattende internationalt netværk: ved dette seminar var der deltagere fra fem lande (inklusive nogle yngre medarbejdere fra vesttyske forskningsmiljøer).

Foreningen formand, Rolf Hecker, indledte seminaret med en kort omtale af dens aktiviteter og overgav derefter ordet til de enkelte foredragsholdere, herunder Sperl og Dlubek. Oplæggene koncentrerede sig om biografi-

ske undersøgelser i sammenhæng med MEGA, og om hvordan disse har relevans ved dateringen af manuskripter, ved kommenteringen til udgivelsen osv. Nogle af bidragene forekom i den mundtlige form at handle om petitesser, men først når man kan læse dem om et års tid, vil det vise sig, om det virkelig forholder sig sådan. Seminaret var velbesøgt og gav også lejlighed til informative samtaler til trods for et meget stramt program.

Det blev således oplyst, hvilke bind af MEGA der udkommer i år. Det drejer sig om bind 31 i IV. afdeling (excerpter og notater 1879-1895), mens det annoncerede bind 9 i III. afd. (Marx' og Engels' korrespondance 1858-59) udkommer i år 2000. Endvidere skulle der som en slags fortryk for bind IV/32 udkomme en fortegnelse over de genfundne bøger fra Marx' og Engels' biblioteker, som også indeholder henvisninger til anmærkninger i bøgerne fra deres hånd. Det er umiddelbart en problematisk afgørelse at udgive et ufærdigt bind, som ikke rigtig kan indgå i udgivelsesplanen. På den anden side er det rimeligt at udgive dette bind, så der muligvis ud fra denne fortegnelse kan findes flere bøger fra Marx' og Engels' bogsamlinger. Bogen kan også i denne ufærdige form blive et fornuftigt arbejdsredskab. Spørgsmålet gav anledning til kontroverser på seminaret, da det berører hele arbejdsmåden ved udgivelsen af MEGA, men en afgørelse blev ikke truffet – og kunne ikke træffes – på seminaret. Det afgøres af bestyrelsen for den Internationale Marx-Engels-Stiftelse.

Gerd Callesen

Redaktion:
Carsten Frimand og
Bjørn Schreiber Pedersen

Organisationer

International Association of Labour History Institutions (IALHI)

Sammenslutningen af en lang række arbejderarkiver og -biblioteker specielt i Europa har efterhånden eksisteret i 30 år.

IALHI har i de senere år udviklet sig stærkt. I 1997 afholdtes den år-lige konference for første gang udenfor Europa, i

Washington, og en række amerikanske institutter har siden indledt et samarbejde med hinanden og med IALHI. Organisationen har ligeledes i de senere år udarbejdet forskellige hjælpemidler, som via internettet kan få bred betydning for forskningen. Der findes således en oversigt, hvor man kan finde frem til centrale arbejderhistoriske tidsskrifter. Desuden har forskellige af medlemsinstitutionernes biblioteker siden 1997 udarbejdet lister over de vigtigste tidsskrifters indhold, så man kan få et indblik i, hvad der eksempelvis står i det flamske tidsskrift *Brood & Rozen* og bestille kopier af artiklerne herfra og fra de omkring 100 andre tidsskrifter, som med tiden vil blive registreret i listerne (kan findes via <http://www.iisg.nl/~ialhi>).

Konferencen 1998 afholdtes i Milano i samarbejde med *International Council of Archives, Section on Business and Labour Archives* (ICA/SBL). Det var første gang, de to foreninger afholdt et fælles møde, selvom de har et delvist overlappende arbejdsområde: arbejdere og arbejdsgivere hænger nu engang sammen. Oplæggene fra denne konference er blevet udgivet som *Acta. XXIX Annual Conference Milan, 16-19 September 1998. The Labour Movement in*

Italy: History and Archives/Collecting and Appraising Labour and Business Records, IALHI/AMSAB, Gent 1999, 78 s. (kan bestilles fra AMSAB, Bagattenstraat 174, B-9000 Gent, e-mail: AMSAB@skynet.be). De tre italienske bidrag: 1) David Bidussa: *The Collections held by the Giangiacomo Feltrinelli Foundation*, 2) Stefano Musso: *Italian Historical Studies of the Workers' Movement* og 3) Luigi Tomassini: *Working Class Associations in Italy: Sources for Historical Research* har engelske resumeer. De tre andre ved Paola Carucci, Lesley M. Richmond og Anna Christina Ulfsparré er på engelsk og går ind på tekniske problemer ved arkivering. Oplæggene er meget forskellige, og det er de to organisationers 'kultur' også, så det fælles møde er ikke umiddelbart starten på et fremtidigt samarbejde. Det betyder dog ikke, at det skal forblive den eneste fælles konference; det næste forsøg må imidlertid søge at få spændingen mellem arbejder- og arbejdsgiverarkiver til at påvirke diskussionerne. At oplæggene publiceres er imidlertid et fremskridt, der understreger, at kontakter kan være relevante. Af de tre italienske oplæg har især Mussos relevans udover den italienske kontekst; de anførte problemer findes også i andre lande.

Udgivelsen er forhåbentlig indledningen til en mere regelmæssig udgivelse af oplæggene fra konferencerne. Enkelte tidligere konferencers foredrag er blevet udgivet, men det har været tilfældigt, hvad der er udkommet. IALHI er imidlertid blevet en mere aktiv organisation, hvilket demonstreres i organisationens *Newsletter* og ved de projekter, som organisationen er

involveret i, såsom en monografi i anledning af ICFTU's 50 års jubilæum og udarbejdelsen af en bibliografi over de socialdemokratiske internationalers udgivelser.

Gerd Callesen

Udgivelser

The European Workshop of International Historical Research on Comintern, Communism and Stalinism

Arbejdsgruppen har i en del år udgivet et uregelmæssigt udkommende tidsskrift, hvis indhold er af varierende kvalitet. Det forekommer, som om udgiverne ikke har gjort sig klart, hvad deres informationsorgan skal bruges til. Et tidsskrift, der løbende skal informere om den internationale kommunisteforskning, må udkomme mere regelmæssigt, og inden nyhederne er forældede. Ligeledes må det afklares, om tidsskriftet skal være et informationsorgan eller et nyt videnskabeligt tidsskrift. Som det præsenterer sig nu, har det sat sig mellem samtlige forhåndenværende stole.

Det nye nummer af *The International Newsletter of Historical Studies on Comintern, Communism and Stalinism* er årg. IV/V, nr. 9-13 (ISSN 0947-4242; 512 s.), hvoraf nr. 9-11 er et nummer til minde om en tidligere redaktør, Jürgen Mothes. Dette delnummer har titlen *Entwaffnete Utopien. Wandlungsprozesse und Akteure im Spektrum der Komintern. Lateinamerika, das romanische Europa und die Sowjetunion*, (s. 41-256) og indeholder bidrag på engelsk, spansk, tysk

og fransk bl.a. om Joaquín Maurín og Julio Antónío Mella, som åbenbart regnes som den anden store latinamerikanske marxistiske teoretiker ved siden af José Carlos Mariátegui; endvidere findes bidrag af fremtrædende kommunismeforskere som Aldo Agosti, Avgust Les-nik, Brigitte Studer, Pierre Broué, Bernhard H. Bayerlein, der præsenterer artikler og dokumenter om forskellige emner indenfor emnet, inklusive debat om Komintern-arkivet.

Del 2, *Newsletter* nr. 12/13, består af flere, ofte informative, korte artikler og projektbeskrivelser, til dels forældede nyheder om biografiske projekter, kongresberetninger, workshop-reports, en lidt underlig blanding af omtaler og anmeldelser af bøger, bibliografiske bidrag, tidsskriftsoversigter m.v. En af disse bibliografier er en 30 siders oversigt (s. 471-506) *About Communism, Stalinism and the Communist International. A Choice of Articles and Reviews in the German Language Press*. Det bliver ikke meddelt, på hvilket grundlag dette udvalg er fremkommet; det er en simpel alfabetisk fortegnelse over artikler i dag- og ugepressen for perioden januar-juni 1996. Den kunne måske have haft værdi, hvis den havde dækket en længere periode, havde været opdelt i en systematik eller dog havde bibliograferet artikler af en vis substans, men det er svært at se, hvilken værdi det har at vide, at eksempelvis *Der Spiegel* har haft et par ensidesartikler i første halvår 1996. Det ser ud som om, dette bidrag er blevet trykt, fordi en eller anden har kendt redaktøren, og så er det kommet med. Sandsynligvis bliver den ikke fulgt op i kommende numre af

Newsletter, så det er rent spild. Af tilsvarende værdi er et andet udvalg: *Auswahlbibliographie russischer Veröffentlichungen über die dreissiger Jahre* (s. 468-71), som meddeler bibliografiske oplysninger om diverse russiske udgivelser hovedsagelig fra årene 1995-97 uden at meddele udvalgs-kriterier, og hvorfor netop disse år er udvalgt. De øvrige bibliografiske bidrag er af samme værdi.

Det er ærgerligt, at et tidsskrift, som kunne have været brugbart, og som også nu har en vis værdi, selvom mange af informationerne er forældede, bliver kørt ned. Hvis det – og arbejdsgruppen – skal have en fremtid, må redaktionen gøre sig klart, hvad det er, den vil.

Gerd Callesen

Arkiver

Archiv Demokratischer Sozialismus

Et af resultaterne af det sidste valg til den tyske forbundsdag i 1998 var, at *Partei des Demokratischen Sozialismus* igen blev repræsenteret i parlamentet, men denne gang med over 5% af stemmerne, så der nu ikke længere var nogen mulighed for, at partiets oplysningsforbund og -institutioner kunne nægtes statslige tilskud i lighed med dem, som tilfalder andre partiers *Stiftungen*. PDS' stiftelse hedder *Bundesstiftung Rosa Luxemburg – Gesellschaftsanalyse und politische Bildung*. En del af stiftelsen er *Archiv Demokratischer Sozialismus*, som skal indeholde de forskellige PDS-grupperingers materiale, personarkiver og forskellige samlinger af fotogra-

fier, plakater, flyveblade m.v. Stiftelsens og arkivets adresse er Franz-Mehring-Platz 1, D - 10243 Berlin.

Det russiske arkivvæsens omorgansering

Det hidtidige *Russiske Center for bevaringen og studiet af dokumenter fra den nyeste historie*, som blandt andet opbevarer Kominterns arkiver, og *Centret for bevarelsen af ungdomsorganisationernes dokumenter* bliver forenet til *Det russiske statslige arkiv for socialpolitisk historie*. Samtidig lægges forskellige andre delsamlinger og -arkiver sammen til større enheder.

Projekter og afhandlinger

ABA har indtil 1. november 1999 modtaget meddelelse om følgende afhandlinger under udarbejdelse:

Kommunisterne og uroen på det danske arbejdsmarked i 1956

Speciale, Historie, Roskilde Universitets Center
Formålet har været at beskrive strejkebevægelserne i forbindelse med fornyelsen af overenskomsterne i 1956. Hvilken rolle spillede kommunisterne i konflikten? Hvorfor radikaliseredes arbejderne?

Afsluttet juli 1999

Nils H. Groth

Andreas Bjørnsgade 13, st.th.

1428 København K

Tlf. 32 54 21 30

Danmark og det nordiske samarbejde 1945-1972

Ph.d.-afhandling, Aalborg Universitet

En analyse af de danske politikeres holdning til det nordiske samarbejde 1945-1972 baseret på partiarkiver, personarkiver m.v. fra ABA og Rigsarkivet. Forventes afsluttet i efteråret 2000

Lars Hovbakke Sørensen
Vestervang 23, 2. m.f.
8000 Århus C
Tlf. 86 18 93 74

Socialdemokratisk miljøpolitisk idéutvikling i Danmark, Norge og Sverige under 60-, 70-, 80- og 90-tallet

Speciale ved Institutt for sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen

Miljøpolitikkområdet er et relativt nytt politisk område, og det var først under 60- og 70-tallet, som de miljøpolitiske spørsmålene utvikledes til å omfatte breie problemstillinger, og man kan se begynnelsen til en institusjonalisering og en integrering av dette området. Miljøpolitikken viste seg også få store invirkninger på det politiske systemet og den tradisjonelle debatten. Integreringen av miljøspørsmålet ble, mot bakgrunn av den gjennomgripende utviklingen, ikke helt problemfri for de etablerte politiske partiene. Dette også siden det på flere måter gikk på kryss med tradisjonelle konfliktlinjer. Oppgaven omhandler den miljøpolitiske idéutviklingen innenfor de tre skandinaviske socialdemokratiske partiene: Socialdemokratiet, DNA og SAP. Formålet er å undersøke og kartlegge det miljøpolitiske idéelemen-

tets integrering og rolle fra 60-tallet og fram til i dag og å sette denne utviklingen i lyset av partienes generelle idéutvikling i perioden. Grunnlaget for analysen er partienes offisielle programtekster. Det finnes få lignende studier fra før innenfor dette området og oppgavens formål er derfor hovedsakeligen deskriptivt og kartleggende. Forventes afsluttet juni 2000

Katarina Klarén
Birkeveien 45B
N-5089 Bergen
Tlf. +47 55 28 87 25 (privat),
+47 55 58 24 79 (arbejdstilrette-
leggelse)

e-mail: Katarina.Klarén@nsd.uib.no

Den danske trotskismes historie

Opgave, Aarhus Universitet
Rids af den danske sektion af Fjerde Internationales historie fra 1930'erne til 1990'erne. Forventes afsluttet maj 2000

Bertel Nygaard
Universitetsparken 4, 2.-179
8000 Århus
Tlf. 86 20 26 28
e-mail: berteln@hotmail.com

Den tidlige socialistiske arbejderbevægelse 1871-1876

Speciale, Historisk Institut, Aarhus Universitet
Diskursteoretisk analyse af den tidlige socialistiske arbejderbevægelse. Forventes afsluttet juni 2000

Søren Pedersen
Tøndergade 99, 2. th.
8000 Århus C
Tlf. 86 14 95 79
e-mail: stp@post.tele.dk

Internet

MEGA

Det Berlin-Brandenburgske Videnskaberne Akademi, der er medlem af den Internationale Marx-Engels Stiftelse, som siden 1990 har stået bag udgivelsen af Marx-Engels-Gesamtausgabe (MEGA), driver en omfattende hjemmeside med information om projektet.

<http://www.bbaw.de/vh/mega/index.html>

IALHI

Den internationale sammenslutning af arbejderhistoriske institutioner, International Association of Labour History Institutions (IALHI), udgiver et nyhedsbrev, som findes på det Internationale Institut for Socialhistories hjemmeside. IALHI står også bag et tidsskriftsindeks, hvor der kan søges på indholdet i mere end 50 internationale arbejderhistoriske tidsskrifter udgivet siden 1997.

<http://www.iisg.nl/~newsletter/>
<http://www.iisg.nl/~ialhi/serials/>

Kold krig

Hjemmesiden for *Cold War International History Project* ved Woodrow Wilson International Center for Scholars i Washington hører til blandt de bedste internetressourcer om den kolde krig. På siden findes et arkiv med dokumenter, overvejende fra østeuropæiske arkiver, og det er muligt at hente centrets arbejdsrapporter og omfangsrige nyhedsbulletiner i fuldtekst.

<http://cwihi.si.edu/default.htm>

Anthony Giddens

Den engelske sociolog Anthony Giddens er leder af London

School of Economics and Political Science. På skolens hjemmeside har Giddens sin egen afdeling, hvor man blandt andet kan hente syv forelæsninger af Giddens om den socialistiske tradition holdt i 1998-99 under overskriften *Politics After Socialism* samt læse, se og høre fem *BBC Reith Lectures* om globaliserings betydning.

<http://www.lse.ac.uk/Giddens/>

The Internet Modern History Sourcebook

Fordham Universitet i New York driver, hvad der formentlig er en af de bedste oversigter over historisk kildemateriale på internettet. Af størst interesse i en arbejderhistorisk sammenhæng er indekset til kilder vedrørende moderne historie, men der findes desuden oversigter over kilder til andre dele af verdenshistorien.

<http://www.fordham.edu/halsall/mod/modsbook.html>

Canadisk arbejderhistorie

Det canadiske civilisationsmuseum har i samarbejde med det canadiske LO lavet en multimedieudstilling på internettet, som i tekst, lyd og billeder fortæller den canadiske arbejderbevægelses historie fra 1850 til i dag.

<http://www.civilization.ca/members/canhist/labour/lab01e.html>

Udstillinger

Jørgen Andersen-Nærum på Arbejdermuseet

Under overskriften *Jørgen Andersen-Nærum's billedverden* viser Arbejdermuseet i tiden fra

den 9. november til den 15. januar en retrospektiv udstilling omfattende mere end 100 værker af denne kunstner.

Maleren Jørgen Andersen-Nærum (1918-1990), der i en årrække var formand for Akademirådet og i en kortere periode også præsident for Akademiet, har ikke opnået megen omtale for sin kunstneriske virksomhed i nyere udgivelser om dansk kunsthistorie, skønt han i samtiden oftest havde kritikken på sin side. Han søgte især sine motiver i det københavnske gademiljø, på arbejdspladser og blandt jævne mennesker. På udstillingen vises eksempler på hans forkærlighed for byen, arbejdslivsskildringen og portrættet, men også på de markante stilmæssige skift, Andersen-Nærum foretog livet igennem. Socialrealismens kendetegn ses således i *Portræt af mine forældre* fra 1949 og i helfigursportrættet *Mureren* fra omkring 1952. Et andet efterkrigstidsbillede, *Til minde om døde kammerater* (1948), er derimod malet i en stærk symbolladet stil, medens en serie malerier – med titler som *Byggepladsen* og *Fra byggepladsens verden* – vidner om Andersen-Nærum's abstrakt-konstruktivistiske udtryksform fra slutningen af 1950'erne. Fra slutningen af 1970'erne vendte han sig igen mod den realistiske gengivelse, som det fremgår af en række stillevensmotiver fra disse år. Udstillingen omfatter foruden oliemalerierne også et rigt udvalg af kunstnerens tegninger og grafik.

Jørgen Andersen-Nærum's indgang til malerkunsten gik via et langvarigt hospitalsophold i den tidlige barndom, og hans opvækst i fattige kår prægede såvel motivvalg som kunstsyn. Trods det fysiske handicap, som fulgte

med en knoglebetændelse i det ene ben, tog han som fjortenårig hyre som messedreng på skibe i international fart. Selv under disse vanskelige arbejds- og livsforhold dyrkede han sin interesse for maleriet, og efter landgang og bosættelse i København i 1939 debuterede han på Kunstnernes Efterårsudstilling i 1940.

I de følgende år deltog han på adskillige af tidens anerkendte kunstudstillinger, og flere kritikere betegnede ham som en lovende kunstner. Den offentlige anerkendelse gav ham i 1949 en plads i Akademiets jury og siden flere legater, der tillod ham rejser og ophold i blandt andet Norge og Italien. En stærk selvkritik hindrede ham dog i på længere sigt at udnytte den støtte og anerkendelse, han nød, og fra slutningen af 1970'erne og frem til sin død i 1990 trådte han kun undtagelsesvist frem i offentligheden som skabende kunstner.

Hans overordnede kunstsyn gav sig blandt andet udtryk i bestræbelser på at engagere menigmand i kunsten, dvs. at få de jævne befolkningslag, som var omfattet af hans sociale og politiske forståelse, i tale med den kunst, han stod for. I et interview i Social-Demokraten i 1951 tog han imidlertid afstand fra egentlige kunstprogrammer: "Man kan ikke male efter et program. Kunsten lader sig ikke drive eller diktere. (...) Der er meget mere sund fornyelse og meget skarpere sans og næring for fantasi og instinkter i at omgås jævne almindelige mennesker. Og i at stå på en arbejdsplads mellem kolleger og håndværkere (...)". Til hans store skuffelse lykkedes dette formidlingsforsøg kun i begrænset omfang, og optimismen afløstes af en vis desillusion.

Medlemskabet af Akademirådet

det fra 1962 og siden posten som formand for dette råd gav ham dog god mulighed for at ytre sig i offentlige sammenhænge om kunstens rolle. I de turbulente år 1968-69 skabte han således debat med en kritik af blandt andre skole-TV's formningsudsendelser, ligesom han bar et medansvar for den omdiskuterede fjernelse af Bjørn Nørgaards bidrag til Akademiets Guldmedaljekonkurrence i 1969.

Trods Andersen-Nærums formelle forbud mod en mindeudstilling har Arbejdermuseet i samarbejde med blandt andet kunstnerens hustru Birgit Andersen-Nærum samlet et bredt udvalg af hans værker, hvoraf kun få er repræsenteret på landets kunstmuseer. Mange har måttet lånes hos private ejere og institutioner, og takket være en ekstrabevilling har enkelte værker kunnet underkastes en tiltrængt istandsættelse inden ophængningen. Et mindre udvalg er gengivet i den lille publikation, der er udgivet i anledning af udstillingen, og hvori museumsinspektør Hanne Abildgaard skildrer Jørgen Andersen-Nærums liv og værk.

*Arbejdermuseet
Rømersgade 22
1362 København K
Tlf. 33 93 25 75
www.arbejdermuseet.dk*

Efter muren

Som en markering af tiåret for Berlinmurens fald viser Moderna Museet i Stockholm frem til

den 16. januar 2000 udstillingen *Efter muren: Kunst og kultur i det postkommunistiske Europa*. Med deltagelse af mere end 140 kunstnere fra 22 central- og østeuropæiske lande er udstillingen museets hidtil største projekt siden indvielsen af den nye museumsbygning.

Udstillingen sætter fokus på tiden fra midten af 1980'erne og frem til i dag og dermed på en periode kendetegnet af mange politiske og kulturelle omvæltninger i Øst- og Centraleuropa og i det tidligere Sovjetunionen: perestrojka, jerntæppets fald, den kolde krigs afslutning, dannelsen af nye stater og deres stræben efter demokrati, Tysklands genforening og krige med etniske udrensninger på Balkan og i Kaukasus. Disse begivenheder har formet det posttotalitære landskab og lagt grunden for nye udtryk i kunst og kultur.

Perioden er præget af en systematisk omstrukturering af kunst- og kulturliv i næsten alle de tidligere kommunistiske lande. Med de nyvundne friheder og en fælles trang til forandring var mange kunstnere i mellemgenerationen indledningsvis optaget af at dekonstruere de forgangne diktaturer og deres billedsprog. Men efter den første tids begejstring, kaos og forvirring er en ny generation af kunstnere trådt frem, som ikke føler sig ansvarlige for det, der foregik i fortiden, og som heller ikke har været udsat for den kommunistiske propaganda. Som modstykke til de nye friheder findes imid-

lertid et mørkere billede præget af udbredt fattigdom, miljøødelæggelser, høj arbejdsløshed, forurening, hjemløshed og en kynisk holdning til tidens normer.

Udstillingen er først og fremmest en præsentation af den yngre generation af kunstnere og af den energi og selvstændighed, der præger deres kunst. Der søges ikke nogen fællesnævner og tegnes ikke noget helhedsbillede. Målet er i stedet at skabe en dialog i billeder og ord, som viser den mangfoldighed og variation, der kommer til udtryk i de enkelte kunstners værker. Der er ikke tale om politisk kunst, men om værker, som repræsenterer forskellige kunstneriske holdninger, og som for en dels vedkommende spejler det politiske og sociale klima, der formede kunstnerne. Udstillingen, der omfatter maleri, skulptur, videokunst, fotografi, film og installationer, er inddelt i fire temaer: (1) Kunstnerens forhold til samtiden, (2) Kunstnerens forhold til historien, (3) Udforskningen af kunstnerens subjektivitet og en ny identitets fremvækst og (4) Kunstnerens skildring af manden og kvinden i et samfund under forandring. Der er til anledningen udgivet en omfattende engelsksproget bog med titlen *After the Wall* og en udstillingsfører på svensk.

*Moderna Museet
Stockholm
www.modernamuseet.se*